

Memo van de gedeputeerde

M.J.G. Spierings

Gedeputeerde Gezondheid, Energie en Landbouw

Onderwerp

Discussiestuk Agenda Circulair Brabant 2020-2030

Datum

11 oktober 2019

Documentnummer

4590596

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Geachte Statenleden,

Van

Telefoon

073-6812580

Email

mspierings@brabant.nl

Bijlage(n)

1

Ons college werkt aan een Agenda Circulair Brabant 2020-2030. Hierin bouwen wij voort op drie eerdere documenten. Op 25 september 2018 is via een [Statenmededeling](#) de [Bouwstenennotitie Circulaire Economie 2019-2028](#) aan u ter kennisname voorgelegd. Deze Bouwstenennotitie schetst de visie, strategie en tactiek van de provincie én verschaft inzicht in lopende activiteiten en acties voor de periode 2019-2020. In de [provinciale omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant'](#) die uw Staten in december 2018 hebben vastgesteld, zet u een ambitie neer voor circulariteit in Brabant voor 2030 en 2050. Deze volgen we uiteraard bij het ontwikkelen van de Agenda Circulair Brabant 2020-2030. Ook geeft de Omgevingsvisie een roloppvatting en rolinvulling van de provincie weer die wij voorstellen als basis te hanteren voor de agenda.

In het [bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit'](#) (2019) is de circulaire samenleving gepositioneerd als integraal onderdeel van provinciale thema's zoals mobiliteit, economie, landbouw, wonen en erfgoed.

Graag leggen we een aantal richtingen en accenten aan u voor die spelen bij het bepalen van de strategische koers van de provincie voor de komende tien jaar. In de bijlage 'discussiestuk ten behoeve van de Agenda Circulair Brabant 2020-2030' vindt u meer informatie.

Op basis van uw input tijdens de informerende en oordeelsvormende bijeenkomst van 25 oktober 2019 wordt de komende maanden de Agenda Circulair Brabant 2020-2030 opgesteld. Deze agenda ligt op 17 februari 2020 voor in de procedurevergadering van uw Staten. De agenda is de basis voor het beschikbaar stellen van middelen en voor de uitvoering.

Datum

11 oktober 2019

Met vriendelijke groet,

Stuknummer

4590596

M.J.G. Spierings

Bijlage: discussiestuk ten behoeve van de Agenda Circulair Brabant 2020-2030

Bijlage Discussiestuk ten behoeve van de Agenda Circulair Brabant 2020-2030

Voor u ligt een discussiestuk ten behoeve van de Agenda Circulair Brabant 2020-2030. In dit discussiestuk leggen we doelen, aanpak en thema's aan u voor die spelen bij het bepalen van de strategische koers ten aanzien van een circulair Brabant voor de komende tien jaar. De transitie van een lineaire naar een circulaire samenleving is er op gericht aanzienlijk intensiever met materialen en goederen om te gaan door kringlopen te sluiten, hun levensduur te verlengen en hergebruik en herstel te stimuleren. Voorliggend stuk sluit aan bij de [provinciale omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant'](#) (2018), de [Bouwstenennotitie 'Circulaire Economie 2019-2028'](#) (2018) en het [bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit'](#) (2019).

In de afgelopen decennia is de uitdaging om ketens te sluiten voornamelijk vanuit een milieuperspectief geagendeerd als een duurzaamheidsopgave. Sinds enkele jaren is een beweging ontstaan om het vraagstuk ook economisch te benaderen, hetgeen perspectief biedt tot grootschalige uitrol van doorbraaktechnologieën en nieuwe businessmodellen. Het bestuursakkoord verbreedt ook dit weer naar een circulaire samenleving, waar naast welvaart ook de welzijnsaspecten, gezondheid en arbeidsparticipatie een plek krijgen. Bouwen aan een circulaire samenleving betekent het slimmer omgaan met grondstoffen en het zoveel mogelijk sluiten van kringlopen voor het milieu, de economie én het welzijn van de samenleving.

Een precies uitgestippelde weg van een lineair naar een circulair Brabant is er nog niet. Ook landelijk is men nog zoekende hoe we de verandering naar circulariteit het beste kunnen versnellen. We vinden het van groot belang dat er in deze fase ruimte is voor het inspelen op actuele ontwikkelingen, innovaties en maatschappelijke behoeftes. De kaders uit de agenda zullen deze ruimte moeten bieden. Uitwerking van de agenda in een uitvoeringsprogramma vindt in de loop van 2020 plaats.

1. Waarom circulair?

Stijgende welvaart en groeiende wereldbevolking zorgen voor steeds meer druk op eindige grondstoffen. De wereldwijde erkenning van de klimaat- en grondstoffenproblematiek zorgt voor een grotere urgentie dan ooit tevoren om iets te doen aan de emissies van broeikasgassen in het algemeen, en CO₂ in het bijzonder, en de uitputting van grondstoffen en materialen. Onderstaande tabel geeft een beschrijving van de doelen.

Tabel Hoofd- en subdoelstellingen van een circulaire samenleving

50% minder niet hernieuwbare grondstoffen in 2030: • Minder CO₂-uitstoot (de klimaatopgave) • Veiligstellen en verduurzamen van de huidige productie en vergroten leveringszekerheid door minder afhankelijk te zijn van import van essentiële grondstoffen • Verminderen en voorkomen van de schade aan de gezondheid			Hoofddoelstellingen
Beter leefmilieu voor mens, dier en plant	Verduurzamen productie door technische innovatie en kennis(deling)	Meer arbeidsparticipatie	Subdoelstellingen

Hoofddoelstellingen

De provincie Noord-Brabant richt zich op het versnellen van de transitie naar een circulaire samenleving door duurzamer om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen. We verminderen daartoe samen met maatschappelijke partners het gebruik van niet hernieuwbare grondstoffen (metalen, mineralen en fossiele brandstoffen) volgens de landelijke afspraken met 50% in 2030 en we werken stapsgewijs aan een Brabantse economie die in 2050 verregaand circulair is geworden. Producten, materialen en grondstoffen worden dan in verregaande mate hergebruikt waarmee niet-hernieuwbare hulpbronnen behouden blijven. Het streven naar waarde-creatie voor mens, natuur en economie gaat hand in hand (Omgevingsvisie De kwaliteit van Brabant, 2018).

Een hoofddoel is vermindering van de CO₂-uitstoot. Steeds duidelijker wordt dat het winnen, verwerken en verbruiken van grondstoffen een aanzienlijke bijdrage levert aan de uitstoot van CO₂. Verstandiger omgaan met grondstoffen en het sluiten van grondstofkringlopen draagt substantieel bij aan de vermindering van de CO₂-uitstoot en is hiermee een absolute noodzaak voor een verantwoord klimaatbeleid en vermindering van onze ecologische voetafdruk.

Een ander hoofddoel is het veiligstellen van grondstoffen door minder afhankelijk te zijn van enkele landen voor de import van essentiële grondstoffen. De Brabantse economie leunt sterk op sectoren die zeer energie- en materiaal intensief zijn. Bijzondere aandacht krijgt het gebruik van metalen en materialen die volledig worden geïmporteerd, waar de toenemende mondiale vraag kan leiden tot verminderde leveringszekerheid. Het verminderen van de gevoeligheid voor het leveringsrisico's van grondstoffen is een belangrijke opgave, omdat continuïteit en toekomstbestendigheid van de industrie bepalend is voor welvaart, welzijn en werkgelegenheid.

Een volgend hoofddoel is het voorkomen en verminderen van de schade aan de gezondheid. Gezondheid heeft raakvlakken met het milieu, klimaat, fijnstof, hitte, veiligheid, de kwaliteit van het binnenmilieu in gebouwen, landbouw, voedsel, beweging, sociale cohesie, etc. Verbeteringen zijn bijvoorbeeld gezondere bouwmaterialen (geen uitdamping of uitloging van stoffen tijdens het gebruik) of gezondere consumentenproducten (voorkomen van microplastics in voedselproducten).

Subdoelstellingen

Er zijn naast de hoofddoelstelling drie subdoelstellingen, die elkaar overigens ook onderling beïnvloeden, namelijk een beter leefmilieu voor mens, dier en plant, het verduurzamen van de productie door technische innovatie en kennis(deling) en meer arbeidsparticipatie.

Een beter leefmilieu voor mens, dier en plant

Circulair betekent voor de kwaliteit van het leefmilieu het sluiten van kringlopen en het voorkomen dat niet afbreekbare restproducten in het water, de lucht en de bodem terecht komen (bijvoorbeeld microplastics). Door een duurzamer woningbouw, productie van bedrijven en de industrie, mobiliteit en de landbouw werken we aan een beter leefmilieu.

Verduurzamen van de productie door technische innovatie en kennis(deling)

De Brabantse economie is innovatief, wat bij uitstek kansen biedt om te moderniseren en verduurzamen. De circulaire samenleving biedt ook kansen voor nieuwe producten voor het bedrijfsleven (bijvoorbeeld 'Groene' technologieën). Kansen zijn er door niet alleen door de eigen bedrijfsvoering en keten meer circulair te maken, maar door technieken/applicaties door te ontwikkelen en wereldwijd te vermarkten.

Talentontwikkeling en vergroten van de arbeidsparticipatie op alle niveaus

De circulaire opgave biedt mogelijkheden voor talentontwikkeling op alle niveaus, waardoor kansen op een betaalde baan op alle opleidingsniveaus ontstaan en de participatiegraad over de hele linie toeneemt. Een circulaire samenleving vraagt om zowel denkkracht als doe-kracht.

Randvoorwaarden

Naast deze hoofd- en subdoelstellingen zijn er diverse randvoorwaarden waaraan voldaan moet zijn om een circulair samenleving te kunnen bereiken. Een voorbeeld hiervan is dat er opleidingen op alle niveaus moeten zijn, gericht op innovatie en circulair handelen. Het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn en het verbinden van opleidingen met het bedrijfsleven zijn daarbij van belang. Het gaat hierbij om de huidige en toekomstige vraag naar beroepskrachten, geschoold in circulariteit ten aanzien van ondermeer bouw en techniek, procestechnologie en industrie, bedrijfsvoering en nieuwe businessmodellen.

In de agenda zullen we ingaan op deze en andere randvoorwaarden.

Vragen aan PS:

Wilt u vanuit deze doelstellingen werken, en heeft u nog andere doelen die leidend zouden moeten zijn in de agenda?

2. Hoe doen we dit?

De beoogde verandering naar een circulaire samenleving beïnvloedt de gehele cyclus van productontwerp tot en met het afvalbeleid, het implementeren van nieuwe businessmodellen, en sociale aspecten zoals gezondheid en arbeidsparticipatie. Dit is een maatschappelijke opgave, waarmee overheid, andere publieke en private partners en burgers gezamenlijk aan de slag moeten. De provincie pakt in dit proces ook haar verantwoordelijkheid en draagt bij aan het benutten van kansen. De provincie beschikt over de mogelijkheden om circulariteit te bevorderen door 'richting geven', 'beweging stimuleren' en 'ontwikkelingen mogelijk maken'. Uitwerking van de provinciale rollen vindt plaats in de Agenda Circulair Brabant 2020-2030. Daarbij hanteren we het uitgangspunt dat we impact kunnen hebben. We zien mogelijkheden om circulariteit te stimuleren door in te zetten op technische en sociale innovatie. Daarnaast willen we verkennen hoe we circulariteit kunnen versterken met het ruimtelijke en het juridisch instrumentarium.

Stimuleren van technische innovatie

Om te komen tot een circulaire samenleving is een systeemverandering nodig. Voor de provincie is een rol weggelegd in het faciliteren en stimuleren van het bedrijfsleven bij het ontwikkelen, toepassen en versnellen van circulaire (technische) innovaties met bijvoorbeeld stimuleringsprogramma's voor veelbelovende technieken en productieprocessen, design, en het overbrengen van kennis uit de wetenschap naar het bedrijfsleven. Dit kan ondermeer via toplocaties en campussen. Dit betekent dat we het totstandkomen van levensvatbare, schaalbare innovaties stimuleren, en hiermee ondernemers en kennisinstituten kunnen bijstaan bij het verwerven van een positie in de markt.

Bevorderen van sociale innovatie

Wat betreft sociale innovatie willen we de bewustwording en het draagvlak ten aanzien van circulariteit bevorderen. Het gaat daarbij om het delen van ervaringen en kennis (een living lab), door het initiëren en faciliteren van netwerken en samenwerking met mede-overheden en andere partners. Hierdoor werken we toe naar een gezamenlijke leeragenda. Centraal hierbij staan: anders kijken en leren, kennis uitwisselen, samen verantwoordelijkheid nemen en circulair organiseren.

Bevorderen van circulariteitsbeginselen in fysieke leefomgeving

De transitie naar een circulaire samenleving zal effecten hebben op de fysieke leefomgeving. Dit gaat in op het verzamelen en opslaan van reststromen, wat waarschijnlijk nieuwe of andere ruimtelijke claims heeft. Ook kan ruimtelijke clustervorming van bedrijven wenselijk zijn bij bedrijven die grondstoffen en producten uitwisselen (afval voor de een kan grondstof voor een ander bedrijf zijn) of gezamenlijk opslag of distributie hebben. We hebben een rol bij bijvoorbeeld de Provinciale Inpassingsplannen. Daarnaast werken wij met Rijk en gemeenten en in regionale netwerken samen om passende oplossingen te vinden. Dit laatste heeft ook een relatie met het volgende punt over juridisch instrumentarium.

Aanscherpen juridisch instrumentarium

Huidige wet- en regelgeving is geschreven in de context van een lineaire economie, waarmee in sommige gevallen de transitie naar een circulaire samenleving (onbedoeld) wordt belemmerd. Het kan daarbij gaan om Europese richtlijnen, wet- en regelgeving van de Rijksoverheid en gemeentelijke verordeningen. We willen helpen onnodige belemmeringen in regelgeving weg te nemen. Het is van belang het juridisch instrumentarium zo aan te scherpen dat circulaire oplossingen eerder voorrang krijgen dan dat deze worden belemmerd. Dit geldt uiteraard ook voor ons eigen beleid en toepassing hiervan.

Vragen aan PS:

Kunt u zich vinden in de omschreven aanpak? En wat wilt u GS verder nog meegeven voor de agenda?

3. Wat doen we?

Met het rijksbrede programma Nederland circulair 2050 is de ontwikkeling van circulariteit in een stroomversnelling gekomen. Het Rijk heeft vijf 'prioritaire transitithema's' benoemd en werkt samen met onder andere de provincie Noord-Brabant aan een nadere invulling hiervan. Voor de provincie is de samenwerking met andere provincies en het Rijk een argument om zich ook op deze thema's te richten. Door hierop aan te sluiten kan Brabant ook voor mogelijke rijks gelden in aanmerking komen. In onderstaande passages zijn deze vijf thema's beschreven en in de tekst is daarbij een Brabants accent gelegd.

Biomassa en voedsel

Het gebruik van biobased materiaal draagt via duurzamere productietechnieken en de opslag van CO₂ in het materiaal bij aan het behalen van CO₂-doelstellingen. Het profiel van de Brabantse economie is grondstoffenintensief. Gebruik van biobased grondstoffen kan uitputting voorkomen van niet hernieuwbare grondstoffen en de milieubelasting als gevolg van het winnen en verwerken van deze 'materialen'. De druk op deze grondstoffen neemt sterk toe wat tot uitputting van grondstoffen en ecologische schade leidt. Door middel van meer biobased materialen wordt de bestaande Brabantse industrie toekomstbestendiger. Door de ontwikkeling van nieuwe biobased technieken, materialen en toepassingen vanuit de kracht van Brabant helpen we niet alleen de bestaande economie, maar ontstaan ook nieuwe kennis en innovatieve bedrijvigheid.

Brabant is de grootste agrofoodproducent van Nederland wat na de hightechindustrie de tweede economische pijler is van Brabant. Deze sector is naast voedselleverancier ook de biobased grondstofleverancier van de toekomst. De provincie heeft samen met kennispartners, bedrijfsleven en ontwikkelbedrijven nieuwe sectoren binnen de bio-economie geïdentificeerd die (inter)nationaal toonaangevend zijn. Dit betreft de transitie van dierlijke naar meer plantaardige eiwitten. Bovendien zijn inspanningen nodig om voedselverspilling tegen te gaan (wat gedeeltelijk kan door hoogwaardige inzet van foodreststromen). De onderwerpen eiwittransitie en voedselverspilling maken deel uit van het programma over landbouw en voedsel dat in de loop van 2020 verschijnt.

Bouw en infrastructuur

De bouwsector is belangrijk bij het sluiten van materiaalketens, omdat de sector grondstoffenintensief is. De uitdaging is gebouwen en infrastructuur zo te gaan ontwerpen en uitvoeren dat materialen en grondstoffen in de keten behouden blijven, lichtere materialen met lagere milieu-impact toe worden gepast en geen materialen uit fossiele brandstoffen meer te gebruiken. Daarbij speelt de samenhang tussen energietransitie en circulaire samenleving een grote rol. Gezien de grote bouwopgave die hier in Brabant de komende jaren ligt, is deze sector voor de provincie van groot belang. Ook speelt mee dat de provincie hier ruimtelijk planologisch in een aantal gevallen een formele rol heeft (zoals bij provinciale wegen en regionale bedrijventerreinen). Voor de opgaven ten aanzien van de infrastructuur sluiten we aan bij het programma over de verduurzaming van de Brabantse infrastructuur (Indusa).

De maakindustrie

De hightech-, machinebouw-, transportmiddelen-, metaal- en elektronica-industrie vormen het hart van de Brabantse maakindustrie. Deze sector is bij uitstek in staat om de circulariteit te omarmen en kansen te verzilveren om de waarde van de grondstoffen en de producten/diensten te behouden. De maakindustrie in Brabant is van grote betekenis en levert meer dan een kwart van de toegevoegde waarde van de Nederlandse industrie. Door minder materialen en grondstoffen te gebruiken via slim ontwerp van product en productieketen wordt de sector concurrerder, duurzamer en minder afhankelijk van grondstoffenzekerheid. Tevens draagt slimme maakindustrie bij aan CO₂ reductie in de gehele keten. De

grote uitdaging is om vooruit te lopen op de concurrentie, door sneller slimmere oplossingen te hebben. Brainport (hightech) en West-Brabant (maintenance en services) kunnen de 'motor' vormen achter de transitie naar een circulaire economie door slimme ICT-toepassingen (smart industry). Door bedrijfsvoering en ketens via nieuwe technologie en ICT-applicaties slim circulair te maken, wordt een voorschot genomen op toekomstige ontwikkelingen.

Kunststoffen

Net als in de rest van Nederland groeit in Brabant de maatschappelijke weerstand tegen zwerfvuil, microplastics en plastic verpakkingen in supermarkten. Dit heeft geleid tot een nationale transitieagenda Kunststoffen en het Plastic Pact NL, en de statiegeld alliantie (ondertekend door de Provincie Noord-Brabant). De kunststoffen-opgave is in Brabant niet groter dan elders in het land, wel beschikt Brabant over een slimme chemiesector en afvalverwerkers. Chemische recycling is hier een kansrijke industrie (Pyrolyse). Bovendien is de kunststoffen-opgave heel zichtbaar voor de Brabander.

Consumptiegoederen

Consumptiegoederen zijn alle goederen die door huishoudens, bedrijven en maatschappelijke instellingen tezamen dagelijks worden gebruikt, zoals meubels en andere goederen voor de inrichting van (verblijfs)ruimten, huishoudelijke apparaten en elektronica, kleding & textiel en wegwerpproducten & verpakkingen. De brede opgave van consumptiegoederen is in Brabant niet groter of wezenlijk anders dan elders, wel is Brabant van oudsher een gebied van de grote textielindustrie. We zien de textielindustrie en in het bijzonder de kledingindustrie als kans voor innovaties en nieuwe werkgelegenheid.

Vragen aan PS:

Welke accenten zou u tussen en binnen deze thema's willen leggen? En wat wilt u GS verder nog meegeven voor de agenda?